

Turinys

I. Pasaulio ekonomika

Ekonomikos struktūra ir jos kaita	2
Kaip pasirinkti gerą vietą įmonei?	5
Tarptautinės bendrovės	6
Darbo jėgos svarba pasaulio ekonomikoje	8
Įsivertinimas	10

II. Globalus pasaulis

Globalizacija: čia, ten, visur!	11
Pasaulio prekyba	13
Globalus transportas ir komunikacijos	15
Logistika	17
Globalizacijos tamsiosios pusės	18
Visuotinės problemos ir sprendimai	20
Globalieji miestai	22
Turizmas – globalizacijos fenomenas	24
Turizmo iššūkiai ir galimybės	27
Įsivertinimas	29

III. Žemės ūkis globaliame pasaulyje

Nuo ko priklauso žemės ūkis?	30
Ūkininkavimo ypatumai pasaulyje	31
ES žemės ūkio politika	33
Lietuvos žemės ūkis	34
Įsivertinimas	36

IV. Skaitmenizacijos amžius

Skaitmenizacija – XXI a. fenomenas	37
„Pramonė 4.0“	39
Skaitmenizacija paslaugų sektoriuje	41
Skaitmenizacija ir pokyčiai žemės ūkyje	42
Įsivertinimas	43

V. Klimato kaita

Natūralus šiltnamio efektas	44
Gamtinės klimato kaitos priežastys	45
Antropogeninis šiltnamio efektas	46
Klimato kaitos padariniai	48
Klimato apsauga: kas ir kaip?	49
Įsivertinimas	50

Pasaulio politinis žemėlapis	51
Lietuvos administracinis žemėlapis	52

Mielieji moksleiviai,

atliekant kai kurias užduotis šiame sąsiuvinyje, teks naudotis geografijos vadovėliu ŽEMĖ 10, gana dažnai prireiks ir geografijos atlaso. Tam, kad darbas vyktų sparčiau, kai kuriose užduotyse nurodomi simboliai:

– naudotis geografijos vadovėliu;

– ieškoti informacijos internete;

– pasitelkti geografijos atlasą;

8–9 p. – temos puslapis vadovėlyje.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

Autorius Rytas Šalna
Kalbos redaktorė Renata Levickienė
Dizainerė ir maketuotoja Indrė Salanginaitė
Viršelio autorė Indrė Salanginaitė

© Rytas Šalna
© Leidykla „Briedis“, 2025

ISBN 978-609-494-241-9

BRIEDIS

Illustracijų šaltiniai

Gerhhard Mester; Haitzinger Horst; www.shutterstock.com: Giovanni Cancemi; DI; Ufuk ZIVANA; www.dreamstime.com: Tuulijumala; Tawatdchai Muelae; Rostislav Zatonskiy; 1971yes; Zelfit; Alexandr Mitiuc; Juliengrondin; Ernest Akayeu; Maksym; Yemelyanov; Vladislav Kochelaevskiy; Maxim Popov; Onyxprj; Tartilastock; Eugene78; Chernetskiy; Lars Christensen; Robwilson39; Dan Talson; Marish; Worldwidestock; Numxyz; Arkadi Bojarsinov; Jaysi; Dmitrii Pichugin; Natalya Aleksahina

1 Pasaulinės žaidėjos

1. Nustatyk, kurie teiginiai apie pasaulines žaidėjas yra teisingi (T), o kurie neteisingi (N). Atkreipk, dėmesį, kad daugiau yra teisingų.

- ☐ Dauguma pasaulinių žaidėjų priklauso JAV įkurtoms tarptautinėms bendrovėms.
- ☐ Lietuvoje nėra veikiančių įmonių, kurios priklausytų pasaulinėms žaidėjoms.
- ☐ Paklausios įmonių steigimo vietos ten, kur negalioja griežti darbo ar aplinkos apsaugos įstatymai.
- ☐ Pasaulinės žaidėjos akivaizdžiai stabdo globalizacijos procesą.
- ☐ Pasaulinės žaidėjos gali daryti spaudimą šalių vyriausybėms, atskiriems politikams.
- ☐ Pasaulinės žaidėjos ieško kuo palankesnių vietų gamybai ir prekybai.
- ☐ Pasaulinės žaidėjos yra įmonės, kurių veikla išplėtota visame pasaulyje.
- ☐ Pasaulinės žaidėjos išskirtinai koncentruojasi tik ekonomiškai besivystančiose šalyse.
- ☐ Pasaulinės žaidėjos nepalieka galimybių kitoms bendrovėms konkuruoti su jomis.
- ☐ Paslaugų ar gamybos perdavimas kitoms įmonėms užsienyje padeda mažinti išlaidas.

2. Būdinga pasaulinėms žaidėjoms! Tekste reikiamose vietose įrašyk trūkstamus žodžius:

finansinės galimybės / galia / jungiasi / veikla / vyraujančios pozicijos

Pasaulinės žaidėjos su kitomis tarptautinėmis bendrovėmis ir taip plečia savo visame pasaulyje. Tokiu būdu jų stiprėja, o auga. Tai suteikia joms pasaulinėje rinkoje.

2 Kritinis požiūris

1. Sugalvok šiai karikatūrai pavadinimą.

2. Į ką karikatūristas norėjo atkreipti dėmesį?

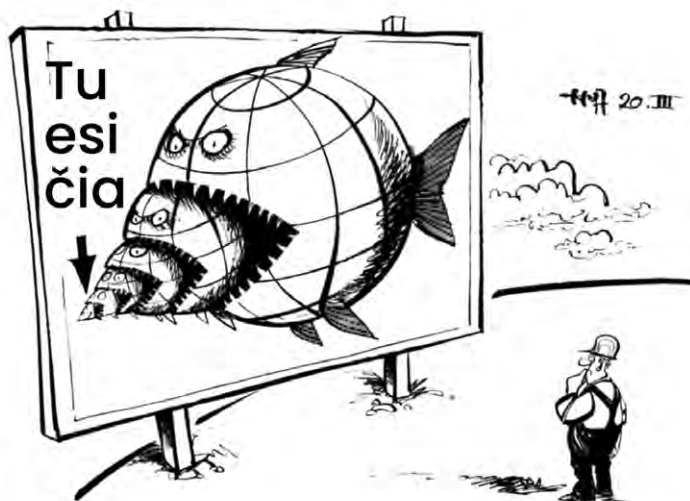
.....

.....

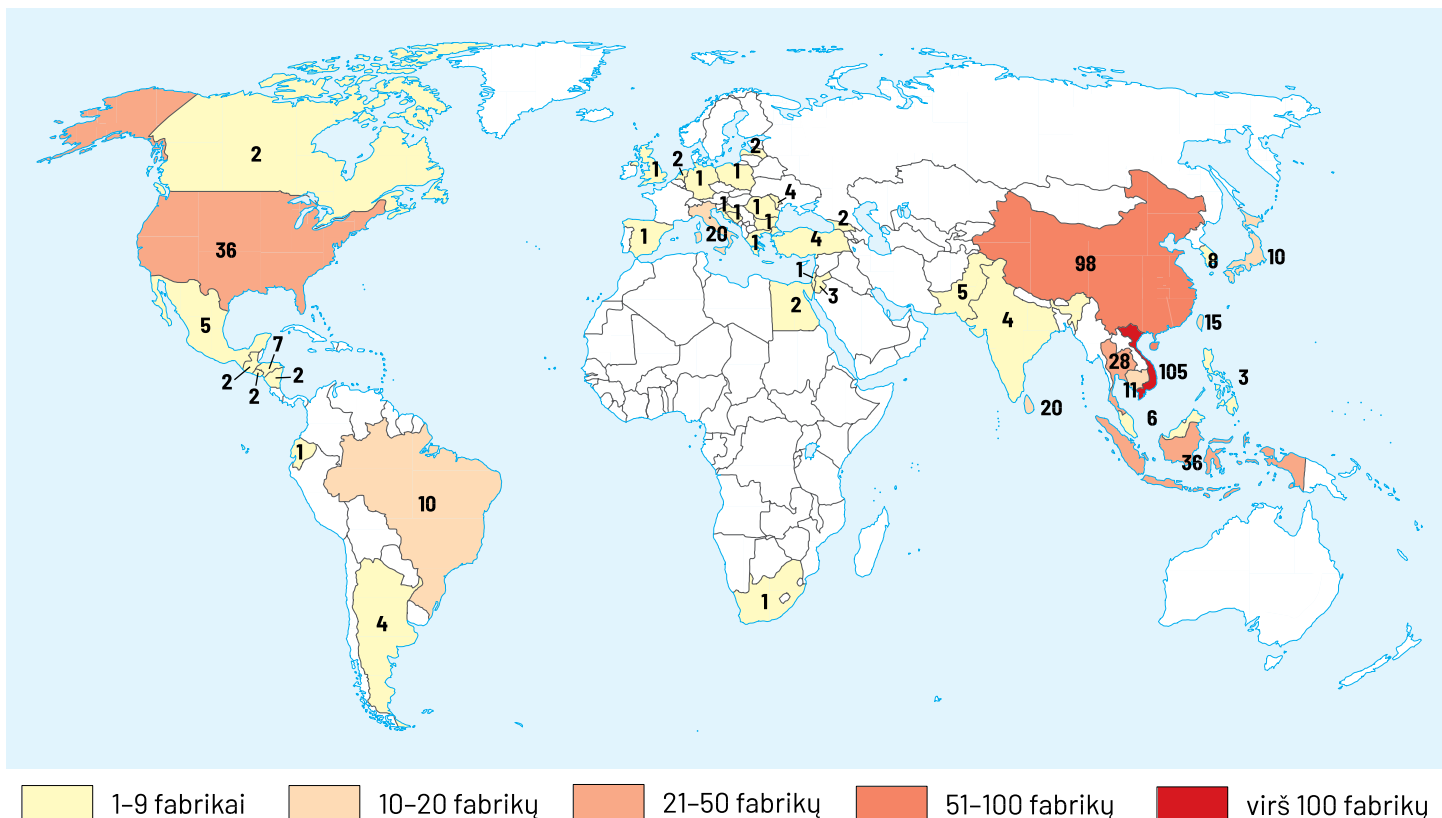
.....

.....

.....

3 Tarptautinė sporto prekių bendrovė

1. Nuodyk 10 valstybių, kuriose yra daugiausia šios sporto prekių gamintojos vietų.

2. Pagrįsk tokį šios pasaulinės žaidėjos produkcijos gamybos išdėstymą.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
	
9	
10	
	

.....

.....

.....

.....

.....

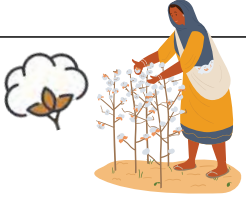
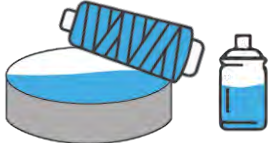
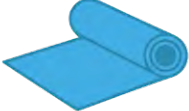
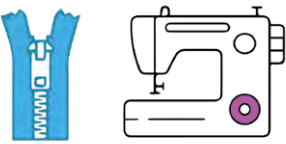
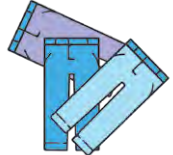

1 Pigūs drabužiai kitų sąskaita

Šiuolaikinė drabužių ir avalynės gamyba dėl eilės priežasčių didžiąja dalimi koncentruojama besivystančiose šalyse, ypač Azijoje. Įsivaizduok, kad turi parengti džinsų gamybos proceso analizę.

1. Remkis paveikslais ir į lentelės antrąją skiltį įrašyk džinsų gamybos etapus nuo žaliavos iki perdirbimo.

2. Į lentelės antrąją skiltį įrašyk galimas problemas, pvz., socialines, ekonomines, ekologines. Naudok šiuos žodžius ir frazes: *kenksmingi dažikliai / pasaulinė konkurencija / maži atlyginimai / pesticidai / vandens tarša / vandens su-naudojimas / griauņa vidaus rinką*. Kai kuriuos iš jų gali panaudoti kelis kartus.

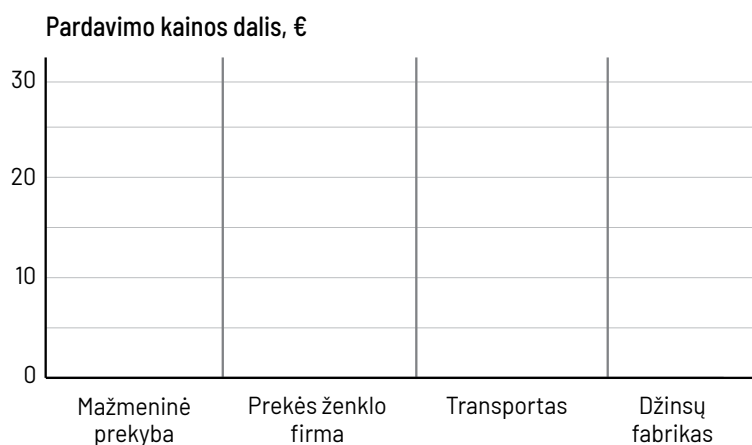
Gamybos etapai			Problemos
Egiptas			
Kinija			
Filipinai			
Pietų Korėja			
Bangladešas			
Graikija			
Nyderlandai			
Lietuva			

3. Pažymėk žemėlapyje, lentelėje išvardytas šalis, sujunk rodyklėmis gamybos etapus.

4. Naudokis duomenimis ir sudaryk stulpelinę diagramą.

Dalis džinsų pardavimo kainoje	
25,00 €	mažmeninei prekybai (administracija, nuoma, personalas ir pelnas)
12,50 €	prekės ženklo įmonei (plėtra, pardavimai, administravimas, reklama, pelnas)
5,50 €	transporto įmonėms ir mokesčiams
7,00 €	džinsų fabrikui (medžiagų sąnaudos, nuoma, įrenginiai, pelnas ir darbuotojų darbo užmokestis)

5. Apibendrink gautus rezultatus. Įrašyk teisingą reikšmę: 1 %, 14 % arba 20 %, taip pat žodžius *pelnas* arba *gamintojas*.

Džinsų fabrikui tenka
nuo kelių pardavimo kainos. Tik nedidelė dalis tenka

Įsivertinimas

Šiame vadovėlio skyriuje daug visko sužinojai ir išmokai. Elkis sąžiningai ir įsivertink žinių lygį. Jei matysi, kad tam tikrų žinių dar trūksta, ko nors negali ar nemoki padaryti, galėsi grįžti į vadovėlį ir pasikartoti arba kreiptis į geografijos mokytoją.

- 😊 **Puikiai** – viską supratau ir galiu paaiškinti kitiems.
- 🙂 **Gera** – beveik viską supratau, bet negaliu paaiškinti kitiems.
- 😐 **Patenkinamai** – ne viską supratau, turiu dar pasimokyti.
- ☹️ **Silpnai** – buvo sunku, nesupratau, turiu konsultuotis.

1 Ekonomikos struktūra ir jos kaita 8–9 p.

- a) Galiu priskirti įvairias ekonomines veiklas ekonomikos sektoriams.
- b) Galiu vertinti Lietuvos gyventojų užimtumo struktūros kaitą.
- c) Galiu palyginti šalis pagal gyventojų užimtumą ekonomikos sektoriuose.
- d) Galiu palyginti rinkos ir planinės ekonomikos sistemas.

😊	🙂	😐	☹️
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

2 Kaip pasirinkti gerą vietą įmonei? 10–11 p.

- a) Galiu nurodyti veiksnius, kurie yra labai svarbūs pramonės arba paslaugų įmonės įkūrimui ir veiklai tam tikroje vietoje.
- b) Galiu vertinti vietos pasirinkimo svarbą pramonės arba paslaugų įmonei kurtis.
- c) Galiu pagal kriterijus atlikti pasirinktos pramonės arba paslaugų įmonės išdėstymo (pasirinktos vietos kokybės) tyrimą.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

3 Tarptautinės bendrovės 14–15 p.

- a) Galiu nurodyti veiksnius, kurie būdingi tarptautinėms bendrovėms.
- b) Galiu pagrįsti tarptautinių bendrovių įtaką ir reikšmę pasaulio ekonomikai.
- c) Galiu kritiškai vertinti tarptautinių bendrovių galią ir įtaką dabartinėje pasaulio ekonomikoje.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

4 Darbo jėgos svarba pasaulio ekonomikoje 16–17 p.

- a) Galiu pateikti pavyzdžių, kaip tarptautinės bendrovės organizuoja ir išdėsto gamybos procesą.
- b) Galiu paaiškinti priežastis, dėl kurių gamyba perkeliama į kitas šalis.
- c) Galiu išsakyti nuomonę, kaip reiktų vertinti darbo jėgos svarbą pasaulio ekonomikoje.

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Man šiame skyriuje patiko:

.....

.....

.....

Dar reiktų pasimokyti:

.....

.....

.....

Vardas, pavardė

Data

1 Kas yra globalizacija?

1. Naudokis 👁, papildomais informacijos šaltiniais ir nurodyk prielaidas globalizacijai.

Politinės ir teisinės prielaidos

Technologinės prielaidos

Sociokultūrinės prielaidos

Ekonominės prielaidos

2. Nuspręsk, kuris vaizdas, tavo manymu, geriausiai atspindi globalizaciją. Trumpais teiginiais pagrįsk savo pasirinkimą.

